

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI
HALK SAĞLIĞI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DAMAR İÇİ MADDE KULLANANLARDA VİRAL HEPATİTLER

Amaç

- Bu oturumun sonunda katılımcıların damar içi madde kullananlarda viral hepatitlerin önemi, risk faktörleri ve bulaş yolları, viral hepatitlerin önlenmesi ve korunma yöntemleri konusunda bilgi ve farkındalığının artırılması

Öğrenim Hedefleri

Katılımcılar bu oturumun sonunda;

- Damar içi madde kullananlarda madde bağımlılığını tanımlayabilmeli
- Damar içi madde kullananlarda hepatit hastalığının sıklığı, toplum sağlığı ve ekonomik açıdan getireceği yükün önemini söyleyebilmeli,
- Damar içi madde kullananlara özel bulaş yollarını sayabilmeli,
- Damar içi madde kullananlarda özel korunma ve önleme yollarını açıklayabilmeli

Hepatitler

- Hepatit karaciğerin başta virüsler olmak üzere çeşitli etkenlere (ilaç, alkol, iskemi, otoimmünite) bağlı olarak gelişen inflamasyondur.
- Viral etkenleri hepatit A, B, C, D ve E virüsleridir.
- Viral etkenlerden hepatit A ve E virüsleri enteral yolla bulaşırken B, C ve D virüsleri kan yolu, cinsel yol ve anneden çocuğa bulaşabilmektedir.
- Akut ve kronik (HBV, HCV, HDV) olarak seyredip tedavi edilmediği takdirde siroz ve ölümlerle sonuçlanabildiğinden hepatitlerin bulaşının toplum sağlığı açısından önlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Viral Hepatitlerin Klinik Seyri

- Akut viral hepatitlerin klinik bulguları asemptomatik seyirden akut karaciğer yetmezliğine kadar değişkenlik gösterebilmektedir.
- Viral hepatit etkenlerini klinik bulgular ile ayırt etmek mümkün değildir.
- Klinik bulgular inkübasyon periyodu, preikterik faz, ikterik faz ve konvelasan dönem olarak incelenebilir.

Hepatit Virüslerinin İnkübasyon Süreleri

Etken	Süre (gün)
HAV	15-45
HBV	50-180
HDV	21-50
HCV	30-150
HEV	21-90

Viral Hepatitlerin Semptomları

- Halsizlik, yorgunluk
 - İştahsızlık
 - Bulantı
 - Kas ve eklem ağrıları
 - Sarılık
 - Kaşıntı
 - İdrar renginde koyulaşma
 - Dışkı renginde açılma
- Bu semptomlar tüm viral hepatitlerde görülebilir.

Tanımlama

	HAV	HBV	HCV	HDV	HEV
Virüs ailesi	Picornaviridae	Hepadnaviridae	Flaviviridae	Deltaviridae	Caliciviridae
Nükleik asit	RNA	DNA	RNA	RNA	RNA
İnkübasyon süresi(gün)	15-50	28-160	14-160	Değişken	15-45
Bulaş yolu					
<i>Fekal-oral</i>	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet
<i>Cinsel yol</i>	Eşcinseller arasında	Evet	Nadiren	Evet	Hayır
<i>Kan yolu</i>	Nadiren	Evet	Evet	Evet	Hayır
Kronik enfeksiyon	Hayır	Evet	Evet	Evet	Hayır
Siroz ve hepatoselüler kanser	Hayır	Evet	Evet	HBV ile	Hayır

Madde Bağımlılığı

- Madde bağımlılığı iyileşme ve alevlenme dönemlerinden oluşan kronik bir beyin hastalığıdır.
- Ayrıca madde bağımlılığı ruhsal ve bedensel sağlıklarına ve sosyal yaşamlarına zarar vermesine rağmen madde kullanımını yinelemeye yönelik engellenemeyen bir istek duyma ve bunu sürdürme hali olarak tanımlanabilir.

Madde kullanımı

- Enjeksiyon,
- Tüttürme/içine çekme ,
- Yeme/içme,
- Koklama ve diğer yollarla olabilmektedir.

Damar İçi Madde Kullananlarda Viral Hepatitlerde Dünyada Mevcut Durum

- Kontamine iğne ve enjektör paylaşımıyla yapılan güvenli olmayan enjeksiyon, HCV'nin dünyada yayılmasındaki önemli bir yoldur.
- HCV enjeksiyon ile HIV'den daha kolay yayılmaktadır.
- Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sağlık çalışanları arasında yapılan çalışmalar (iğne batması yaralanmasına ilişkin hastane verilerini kullanarak), kontamine olmuş bir iğneye maruz kalma ile HCV olasılığının HIV bulaşmasından 5 ila 20 kat daha yüksek olduğunu tahmin etmektedir.
- Damar içi madde kullananlar arasında HCV'den kaynaklanan hastalık yükü (mortalite ve morbidite) HIV'den daha yüksektir.

Damar İçi Madde Kullananlarda Viral Hepatitlerde Dünyada Mevcut Durum

- 2015'de dünya genelinde toplam 1.7 milyon yeni HCV vakasının, damar içi madde kullanımına bağlı olduğu saptanmıştır.
- HCV damar içi madde kullananlar arasında çok yaygın olup her 2 damar içi madde kullananlardan biri HCV ile enfektedir.
- UNODC/DSÖ/UNAIDS/Dünya Bankası 2016 verilerine göre damar içi madde kullananlardaki HCV prevalansının %51,9 olduğu yani 5,5 milyon damar içi madde kullananların HCV ile enfekte olduğu tahmin edilmektedir.

Damar İçi Madde Kullananlarda Viral Hepatitlerde Dünyada Mevcut Durum

- Damar içi madde kullananlar arasında HCV'nin yayılmasında kadınlar daha büyük bir risk altındadır.
- Kadınlarda görülen bu yüksek risk, HCV için önemli bir risk faktörü olan enjektör paylaşımından çok genetik faktörler ve önleme hizmetlerine erişimdeki farklılıklar gibi diğer faktörlerle ilişkilidir.
- UNODC/DSÖ/UNAIDS/Dünya Bankasının 2016 küresel tahminleri damar içi madde kullananlardaki HBV prevalansının %7,5 olduğunu bildirmektedir.

Damar İçi Madde Kullananlarda Viral Hepatitlerde Avrupa'da Mevcut Durum

- Enjeksiyonlu madde kullananlarda %50'yi aşan oranlarda HCV en yaygın kanla bulaşan enfeksiyondur.
- HBV yüzey antijeni birçok Avrupa ülkesinde enjeksiyonlu madde kullananlarda %5'in altında olsa da, etkili ve güvenilir aşıya rağmen bu prevalans normal toplumdaki HBV prevalansının çok üzerindedir.
- Avrupa Birliği ve Norveç'te, 2017'de bildirilen HCV vaka sayısı 30.778'dir.
- Bulaşma şekli bilinen vakalar arasında, akut vakaların %40'ının ve kronik vakaların %55'inin olası nedeni enjekte edilen uyuşturucu kullanımınıdır.
- HBV için, Avrupa Birliği ve Norveç'te 2017'de rapor edilen 2.788 akut vakanın yaklaşık %11'i enjekte edilen uyuşturucu kullanımına bağlanmıştır.

Damar İçi Madde Kullananlarda Viral Hepatitlerde Türkiye'de Mevcut Durum

- Tedavi merkezlerinde 2015 yılında test edilen yaklaşık 3000 damar içi madde kullanan vakanın %40'ı HCV pozitifdir.
- Türkiye'de 2017-2018 yıllarında yapılan son 2 çalışmada kronik HCV olgularında damar içi madde kullanma oranı yaklaşık olarak %5 ve %6 olarak bulunmuştur.
- Tedavi merkezlerine başvuran damar içi madde kullananlarda tespit edilen HBV prevalansı genel toplum için bilinen HBV prevalansı aralığında olup kadınların yaklaşık %3'ü ve erkeklerin %4'ü HBV(+) olarak saptanmıştır.

Hepatit A

- Hepatit A virüsü (HAV) zarfsız bir RNA virüsüdür.
- Ülkemizde HAV hala endemik olarak bulunmakla birlikte, görülme sıklığı giderek azalmıştır.
- Virüsle karşılaşma yaşı adölesan ve genç erişkin döneme doğru kaymıştır.
- HAV enfeksiyonu akut, kendini sınırlayan ve kronikleşmeyen bir enfeksiyondur.

Bulaş Yolu

- Bulaşma esas olarak fekal-oral yolla; kişiden kişiye temas veya kontamine yiyecek veya su/içecek tüketilmesi ile gerçekleşir.
- Nadiren parenteral yolla da (kuluçka dönemindeki enfekte kişilerden kan bağıışı) bulaşabilir.

Risk Altındaki Gruplar

- Kronik HBV / HCV enfeksiyonu olanlar
- Virüs dışı nedenlere bağlı kronik karaciğer hastalığı olan kişiler
- Sık kan ve kan ürünü alması gereken hastalar
- Seronegatif sağlık çalışanları ve öğrencileri
- Kreş ve bakımevi çalışanları
- Eşcinsel/biseksüel erkekler
- Madde bağımlılığı olan bireyler
- Hepatit A hastalığının sık olduğu ülkelere seyahat edecek seronegatif kişiler
- HIV/AIDS olguları
- Organ ve kemik iliği nakli adayları ve alıcıları
- Kanalizasyon işçileri
- Göçmenlerle temasta bulunan kolluk kuvvetleri
- Geri Gönderme Merkezinde görevli personel

Tanı ve Tedavi

- Tanıda Kullanılacak Testler:
 - Karaciğer hasar testleri (AST, ALT, Total bilirubin)
 - Anti-HAV IgM (Akut hepatit A tanısı için spesifik test)
 - Anti HAV IgG (Kalıcı bağışıklık göstergesi)
- Hepatit A virüsü enfeksiyonlarında özel bir tedavi yaklaşımı bulunmamaktadır.

Korunma

- HAV enfeksiyonunun esas bulaş yolunun fekal-oral yol olması nedeniyle virüsün yiyecek, su ve çevreyi kontamine etmesinin önlenmesi en önemli kontrol yöntemidir.
- Hijyenik yaşam, el yıkama ve gıda hijyenine dikkat edilmesi hepatit A'nın bulaşını önlemede önemlidir.
- HAV aşısı korunmada önemli bir yöntemdir.

Korunma

- Ulusal aşı takvimimizde 2013 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır.
- Ülkemizde çocuklara 18. ve 24. aylarda, risk grubundaki kişilere de en az 6 ay ara ile 2 doz halinde sağlık kuruluşlarımızda ÜCRETSİZ hepatit A aşısı uygulanmaktadır.
- Risk grubundaki kişilere serolojik değerlendirme yapılarak, HAV aşısı 0 ve 6.veya 12.ayda olmak üzere 2 doz olarak im yolla uygulanmalıdır.
- Kısa süre içerisinde HAV enfeksiyonunun yüksek oranda görüldüğü bölgeye seyahat edecek seronegatif kişilere veya akut HAV enfeksiyonu olan kişiyle yakın teması olanlara, aşı ve immunglobulin eş zamanlı uygulanmalıdır.

Hepatit B

- Hepatit B virüsü (HBV) çift sarmallı bir DNA virüsüdür.
- Tüm dünyada 2 milyar HBV ile karşılaşmış kişi ve 400 milyonun üzerinde kronik HBV enfeksiyonu olduğu tahmin edilmektedir.
- Ülkemizde yapılan bir çalışmada, 18 yaş üstü HBsAg pozitifliği %4 ve antiHBc pozitifliği %31 olarak bulunmuştur. Bu kişilerin sadece %12'sinin hastalığından haberdar olduğu saptanmıştır.

Hepatit B

- HBV enfeksiyonu perinatal dönemde bulaşırsa %90 ve erişkin dönemde bulaşırsa %2-5 oranında kronikleşir.
- HBV enfeksiyonunda klinik seyir enfeksiyonun alındığı yaşla ilişkilidir.
- Genellikle, çocukluk çağında %90 asemptomatik seyrederken, yetişkinlerde %20-30 oranında semptomatiktir.
- Ülkemizde hepatit B aşısı 1998 yılında rutin aşılama şemasına dâhil edilmiştir.
- Böylece akut hepatit B olgularında azalmayla birlikte hastalık daha ileri yaş gruplarında görülmeye başlamıştır.

Bulaş Yolu

- Temel bulaşma yolları kan yolu, cinsel ilişki, anneden bebeğine doğum sırasında ve aile içi bulaştır.
- Kontrol edilmemiş kan ya da kan ürünlerinin kullanımı,
- Sterilize edilmemiş araçlarla tıbbi ya da diş müdahaleleri yapılması,
- Kullanılmış enjektör paylaşımı,
- Tıraş bıçağı, diş fırçası gibi eşyaların ortak kullanımı,
- Sterilize edilmemiş araçlarla dövme ya da vücut takılarının uygulanması da sık bilinen diğer bulaş yollarıdır.

Risk Altındaki Gruplar

- Sağlık çalışanları ve öğrencileri
- Hemodiyaliz hastaları
- Organ ve kemik iliği nakli adayları ve alıcıları
- Sık kan ve kan ürünü kullanmak zorunda kalan kişiler
- Madde bağımlıları
- Hepatit B taşıyıcılarının/hastalarının aile içi temaslılarından aşısız olanlar
- HBsAg pozitif annelerin çocukları
- HBsAg pozitif kişiyle aynı evde yaşayanlar
- Çok sayıda cinsel partneri olan ve seks işçileri ile cinsel ilişkide bulunan kişiler
- Eşcinsel/biseksüel erkekler
- Hepatit B dışında kronik karaciğer hastalığı olanlar
- Cezaevlerinde ve islahevlerinde bulunan hükümlüler ve çalışanlar

Risk Altındaki Gruplar

- Riskli diş tedavisi ve girişim öyküsü olanlar
- Berberler, kuaförler, manikür-pedikürcüler
- Berberler ve kuaförlerde steril olmayan aletlerle (manikür, pedikür gibi) işlem yaptıranlar
- Piercing, kalıcı dövme gibi işlemler yaptıranlar
- Alın, dilaltı, ense kestirme ve hacamat yaptıranlar
- Kan kardeşliği öyküsü olanlar
- Zihinsel engelli bakımevlerinde, yetiştirme yurtlarında bulunan kişiler
- Güvenlik personeli (asker, polis vb. arasında kan ve hasta çıkartıları ile temas riski yüksek olanlar)
- Kazalarda ve afetlerde ilk yardım uygulayan kişiler
- HBV sıklığının yüksek olduğu bölgelerden gelenler ve göçmenler

Tanı

- Karaciğer hasar testleri (AST, ALT, Total bilirubin)
- HBsAg, Anti-HBs, Anti-HBc IgG
- HBV DNA
- HBsAg ve/veya Anti-HBc IgG testlerinde pozitiflik saptanan kişiler, enfeksiyon hastalıkları ve klinik mikrobiyoloji veya gastroenteroloji uzmanları tarafından değerlendirilmelidir.
- Biyokimyasal, serolojik, virolojik testler ve görüntüleme bulguları ile hastalara takip veya tedavi kararı verilir.

Tanı

- HBsAg pozitif saptanan hastalar hepatit A, D ve C enfeksiyonları (Anti-HAV IgG, Anti-HDV, Anti-HCV) açısından da tetkik edilmelidir.
- HBsAg pozitif hastaların ömür boyu düzenli takiplerinin yapılması gereklidir.
- HBsAg pozitif hastalarda ileri evre karaciğer hastalığı, hepatosellüler kanser (HSK) gelişebilir.
- HBV ile karşılaşmış ya da geçirilmiş bağışıklığı olan hastalarda immunsupresif durumlarda virüs yeniden aktive olabilir.

Tedavi

- Akut HBV enfeksiyonunun spesifik bir tedavisi yoktur.
- Kronik hepatit B'nin etkin tedavisi mevcuttur.
- Antiviral tedavi ile (entekavir, tenofovir) virüs çoğalması baskılanmakta, hastalığın siroza ve komplikasyonlarına ilerlemesi durdurulmaktadır.
- Antiviral tedavi ile HSK gelişimi de azalmaktadır. Ancak virüsün tamamen vücuttan temizlenmesi günümüz tedavileri ile mümkün değildir.

Korunma

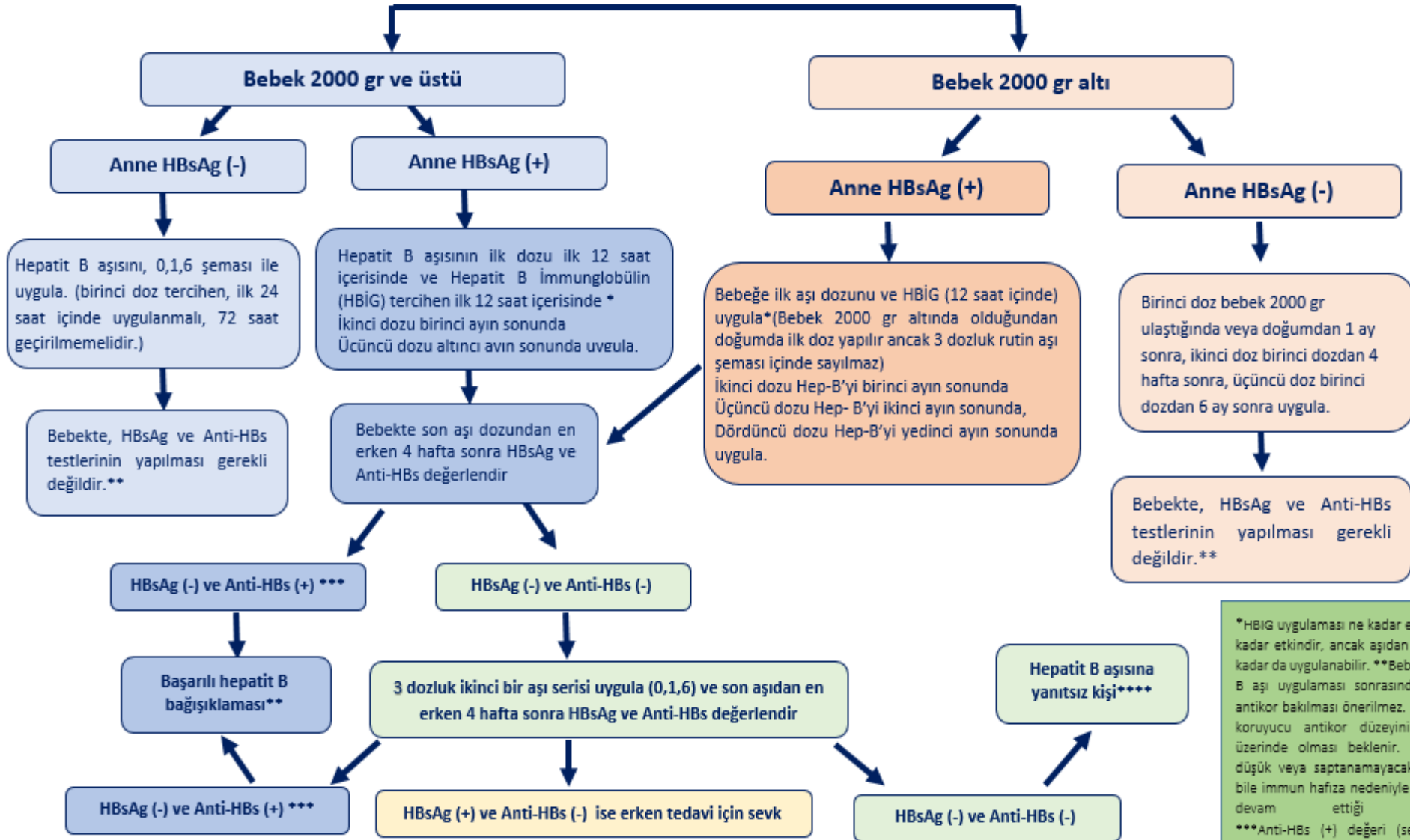
- Tüm yenidoğanlar HBV'ye karşı aşılanmalıdır.
- Risk grubundaki kişiler HBV yönünden tetkik edilmeli (HBsAg, Anti-HBs ve Anti-HBc IgG) ve test sonuçları negatif olanlara aşı yapılmalıdır.
- HBV ile enfekte bireyle temas sonrasında (iğne batması, riskli cinsel ilişki gibi), temas eden kişi duyarlı ise en kısa zamanda HBV aşısı ve hepatit B immunglobulini (HBIG) temas sonrası profilaksi algoritmaları doğrultusunda uygulanmalıdır.
- HBsAg pozitif kişiler, hepatit A'ya karşı bağışık değilse HAV aşısı yapılmalıdır.
- HBV enfeksiyonunun önemi, bulaş yolları ile korunma konularında toplum bilinçlendirilmelidir.

Hepatit B Aşı Dozu ve Uygulama Şeması

- Aşı 0, 1 ve 6. aylarda yetişkinlerde deltoid, bebeklerde uyluktan kas içine uygulanır.
- Herhangi bir aşı ile başlanan aşı programına diğer bir aşı ile devam edilebilir.
- Aşının kısa ürün bilgisine (KÜB) göre pediatrik (10 IU/ml) ve erişkin dozu (20 IU/ml) ayarlanarak uygulama yapılmalıdır.
- İmmünespresif ve hemodiyaliz hastaları için aşı dozu 40 IU/ml'dir.
- HBV için bulaş riski olanlarda uygun aşılamaya ile etkin antikor düzeyi oluşup oluşmadığı kontrol edilmelidir.
- Aşı sonrası koruyucu antikor düzeyi saptananlarda (≥ 10 IU/ml) ilave hatırlatma dozlarına gerek yoktur.
- Risk grubunda olup üç doz aşı ile aşılmasına rağmen (3. doz aşından sonra en erken 4 hafta sonra Anti-HBs bakılmalı) Anti-HBs titresi koruyucu düzeyde saptanmayanlara ikinci kez üç doz aşı şeması uygulanmalıdır.

Şekil 4: Bebeklik Dönemi Hepatit B Aşı Uygulamaları ve Antikor Cevabının Değerlendirilmesi

*HBIG uygulaması ne kadar erken yapılırsa o kadar etkindir, ancak aşıdan sonraki 7.güne kadar da uygulanabilir. **Bebeklerde Hepatit B aşı uygulaması sonrasında rutin olarak antikor bakılması önerilmez. Aşılama sonrası koruyucu antikor düzeyinin 10 mIU/ml üzerinde olması beklenir. Antikor düzeyi düşük veya saptanamayacak düzeyde olsa bile immün hafıza nedeniyle koruyuculuğun devam ettiği bilinmektedir. ***Anti-HBs (+) değeri (serum bağışıklık düzeyi) 10 mIU/ml 'dir. **** Hep-B aşısına yanıtız kabul edilen kişiye ve riskli temas sonrasında profilakside HBIG uygulanmalı, kendisine ve ailesine sağlık eğitimi verilmelidir.

Şekil 5: Temas Sonrası Hepatit B Profilaksisi ve Pasif Bağışıklama

Maruz Kalan Kişinin Bağışıklık Durumu	Kaynağın Durumuna Göre Uygulama		
	HBsAg Pozitif	HBsAg Negatif	HBsAg Durumu Bilinmiyor***
Aşılanmamış	1 doz HBIG* verilir ve Hepatit B aşılama şemasına başlanır.	Hepatit B aşılama şemasına başlanır.	Hepatit B aşılama şemasına başlanır.
Aşılanmış ve Anti-HBs (+)**	Aşı ve HBIG uygulaması gerekmez.	Aşı ve HBIG uygulaması gerekmez.	Aşı ve HBIG uygulaması gerekmez.
3 doz aşı yapılmış ancak antikor cevabı gelişmemiş	1 doz HBIG* verilir, bir seri daha (3 doz) Hepatit B aşılması yapılır.	Aşı ve HBIG uygulaması gerekmez.	Kaynağın yüksek riskli olduğu biliniyorsa, HBsAg pozitif gibi yaklaşılır.
6 doz aşı yapılmış ancak antikor cevabı gelişmemiş	1 ay ara ile 2 kez HBIG verilir.	Aşı ve HBIG uygulaması gerekmez.	Kaynağın yüksek riskli olduğu biliniyorsa, HBsAg pozitif gibi yaklaşılır.
Aşılanmış ancak antikor cevabı bilinmiyor	Aşı uygulanır, eş zamanlı olarak maruz kalmış kişiyi Anti-HBs için test yapılır. Pozitif ise HBIG gerekmez. Negatifse 1 doz HBIG* verilir ve aşı serisi 3 doza tamamlanır.	Aşı ve HBIG uygulaması gerekmez.	Aşı uygulanır, eş zamanlı olarak maruz kalmış kişiye Anti-HBs için test yapılır. Pozitif ise ek yaklaşım gerekmez. Negatif ise 1 doz HBIG ve 1 doz rapel aşı uygulanır*

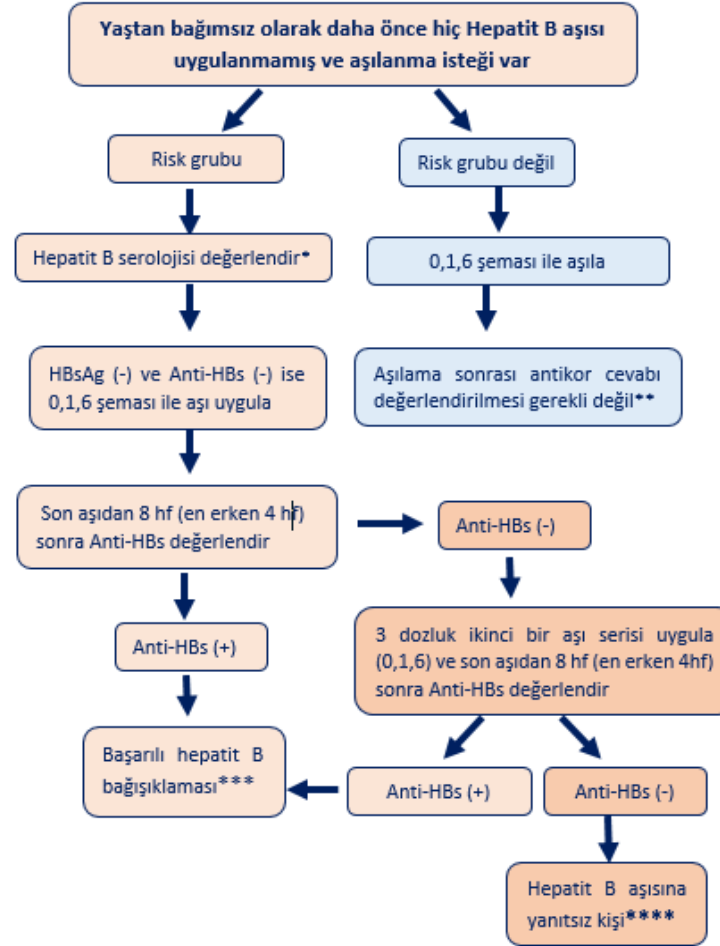
* HBIG dozu 0.06 ml/kg, intramuskülerdir.

**Yeterli serum Anti-HBs düzeyi ≥ 10 mIU/ml'dir.

*** Kaynakta bakılabiliyor ise eş zamanlı HBsAg bakılır, bakılamadığı durumlarda; maruz kalan kişi, aşılınmamış ise kaynak pozitif gibi hareket edilmelidir. Maruz kalan kişi aşılınmış ancak aşı cevabı bilinmiyor ise, kaynak yüksek riski kişi ise pozitif gibi hareket edilmelidir.

Şekil 6: Yaştan Bağımsız Olarak Daha Önce Hiç Hepatit B Aşısı Uygulanmamış ve Aşılama İsteği Olan Kişilerde Bağışıklama Akışı

* HBsAg, Anti-HBs, Anti-HBc total değerlendirilmeli ve HBsAg (+) kişiler ile izole Anti-HBc (+) saptanan kişiler enfeksiyon hastalıkları/gastroenteroloji uzmanına yönlendirilmelidir.

** Sağlıklı çocuk ve erişkinlerde (risk grubunda yer almıyorlarsa) 3 doz Hepatit B (0, 1 ve 6. ay) aşılama sonrası rutin olarak antikor düzeyine bakılması gerekli değildir

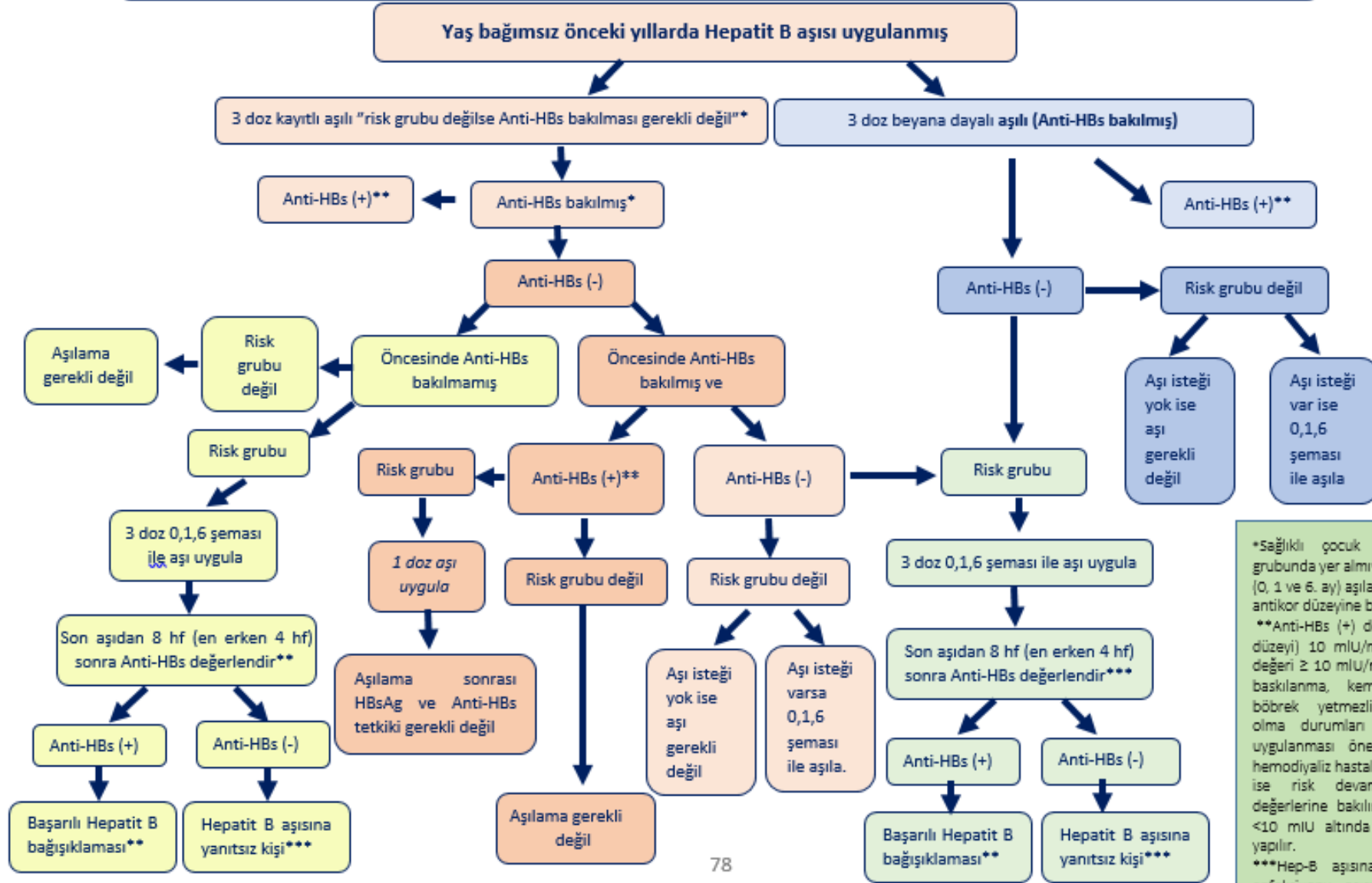
***Anti-HBs (+) değeri (serum bağışıklık düzeyi) 10 mIU/ml 'dir. Serum Anti-HBs değeri \geq 10 mIU/ml sahip kişilere (immün baskılanma, kemoterapi alma, kronik böbrek yetmezliği/diyaliz programında olma durumları dışında) ek doz aşı uygulanması önerilmez. Bu gruplardan hemodiyaliz hastalarında yıllık, diğerlerinde ise risk devam ediyorsa Anti-HBs değerlerine bakılır ve Anti-HBs değerleri $<$ 10 mIU altında saptanırsa ek doz aşı yapılır

****Hep-B aşısına yanıtız kişiler HBV enfeksiyonu açısından değerlendirilmeli, riskli temas sonrasında profilaksiste HBIG uygulanmalı ve sağlık eğitimi verilmelidir.

Not: Risk grupları Hepatit B Kontrol Programı çerçevesinde ve BDK kararları uyarınca belirlenmiş kişi ve gruplardır.

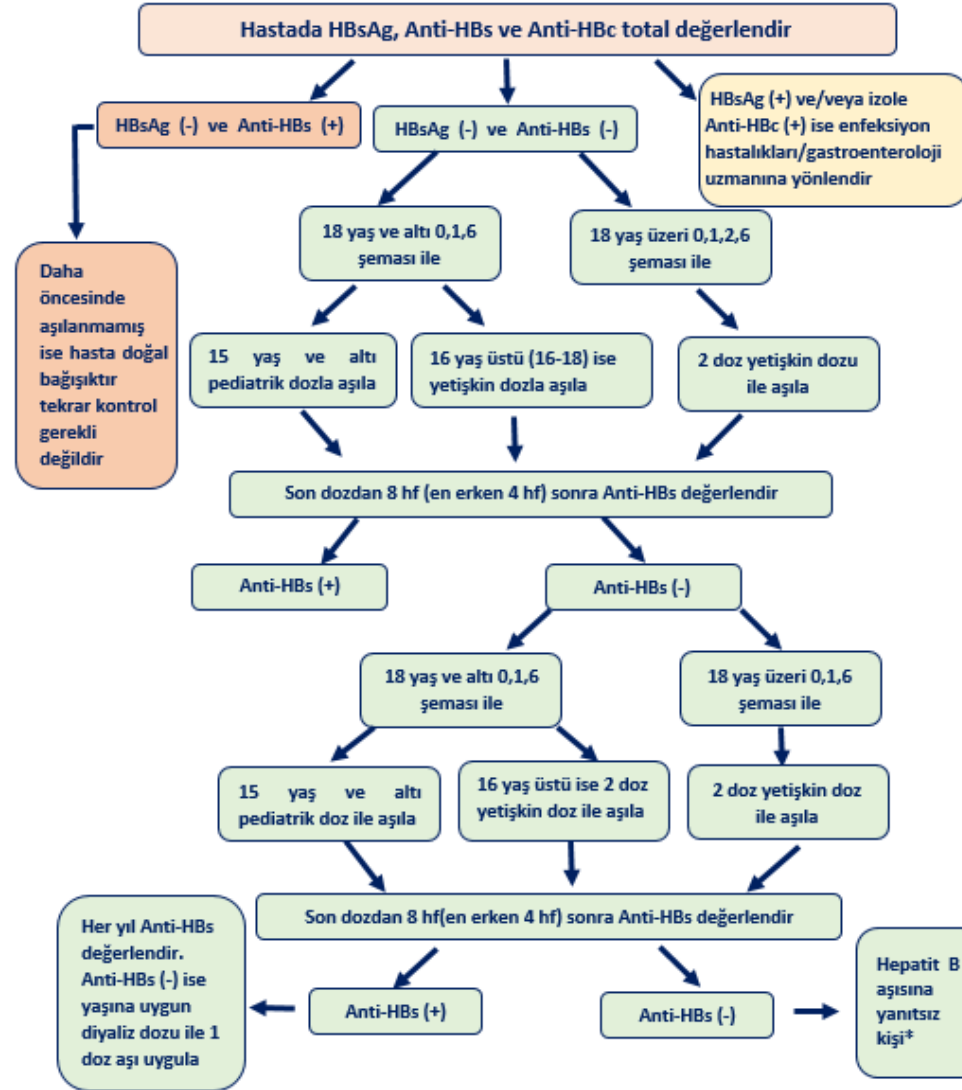

Şekil 7: Yaştan Bağımsız Olarak Hepatit B Aşısı Uygulanmış Kişilerde Antikor Cevabının Değerlendirilmesi ve Başıklama Akış Şeması

Şekil 8: Diyaliz/Kronik Böbrek Hastalarında Hepatit B Aşı Uygulaması Akış Şeması

*Kişi Hep-B aşısına yanıtız kabul edilmeli ve bu duruma uygun hemodiyaliz programına alınmalıdır ve sağlık eğitimi verilmelidir. Ayrıca hastada riskli temas gerçekleşirse HBIG dâhil temas sonrası profilaksi uygulanmalıdır.

Not: Aşı uygulamaları sırasında aşının kısa ürün bilgisinde yer alan yaş gruplarına göre davranılmalı kısa ürün bilgisine ulaşamıyor ise dünyada Hepatit B ruhsatlı aşıların arasında en düşük yaş sınırı 15 olduğu için çocuk yaş sınırı 15 olarak kabul edilmelidir.

Göçmenlerde Bağışıklama

- Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesele olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılar **22/10/2014 tarih ve 29153 nolu Geçici Koruma Yönetmeliđi** kapsamında sağlık ve bağışıklama hizmetlerinden **ÜCRETSİZ** olarak faydalanmaktadır.
- Göçmen ve geçici koruma altındaki 15 yaş altı bireyler Göçmen Sağlığı Merkezleri ve sınır hareketlilikleri sürecinde aşılanmaktadır.

Hepatit D

- Hepatit D virüsü (HDV) zarfsız bir RNA virüsüdür.
- HDV enfeksiyonu prevalansı dünyada değişkenlik göstermekle beraber HBV enfekte hastaların %5'i HDV ile koenfektedir.
- HDV, sadece HBsAg (+) bireylerde hastalık yapar.
- HDV, akut hepatit B enfeksiyonu ile koenfeksiyona veya sonradan eklenerek süperenfeksiyona neden olabilir.
- Süperenfeksiyonu olanlarda yüksek oranda kronikleşme görülür.
- Kronik delta hepatitli hastaların %60-70'inde siroz gelişmektedir.

Bulaş Yolu

- Bulaşma esas olarak perkütan yolla (damar içi madde kullananlarda), kan ve kan ürünleri transfüzyonuyla enfektif kanla mukozal temas ile olur.
- Cinsel yolla bulaş ve anneden bebeğe bulaş riski düşüktür.
- Damar içi madde kullananlar ve hemodiyaliz hastalarında salgınlar yapabilir.

Tanı ve Tedavi

- Karaciğer hasar testleri (AST, ALT, Total bilirubin)
- Anti-HDV
- HDV RNA

- Tedavide pegile interferonlar kullanılmaktadır.
- Tedavide başarı oranı düşüktür.

Korunma

- Delta hepatiti için aşı bulunmamaktadır.
- HBV aşısı, hepatit B ve delta enfeksiyonuna karşı korunma sağlar.

Hepatit C

- Hepatit C virüsü (HCV) tek zincirli bir RNA virüsüdür.
- DSÖ 2017 Küresel Hepatit Raporuna göre dünyada 71 milyon kişinin HCV enfeksiyonu ile enfekte olduğu, 1.75 milyon yeni HCV enfeksiyonu saptandığı ve 399.000 kişinin HCV'ye bağlı karaciğer hastalığından öldüğü bildirilmiştir.
- HCV, ülkemizde karaciğer sirozu ve karaciğer nakli endikasyonlarının en sık sebeplerinden biridir.
- Ülkemizde yapılan çalışmalarda, Anti-HCV sıklığının %0,5 ile 1 arasında olduğu ve 50 yaş üzerinde oranın arttığı gösterilmiştir.
- HCV ile enfekte hastaların büyük çoğunluğunun hastalığının farkında olmadığı saptanmıştır.
- HCV enfeksiyonu %50-70 oranında kronikleşebilir.
- Kronik HCV enfeksiyonu, herhangi bir belirti ya da bulgu vermeksizin siroz ve hepatosellüler kansere (HSK) neden olabilir.

Bulaş Yolu

- Kontamine kan ve kan ürünlerinin transfüzyonu,
- Damar içi madde kullanımı,
- Cerrahi ve diğer girişimsel işlemler sık tanımlanan HCV bulaş yollarıdır.
- Cinsel yolla ve nadiren anneden bebeğe geçiş de diğer bulaşma yolları arasında yer almaktadır.

Risk Altındaki Gruplar

- 1996'dan önce kan ve kan ürünü alanlar
- Sık kan ve kan ürünü transfüzyonu olanlar
- Damar içi madde kullananlar
- Riskli cinsel davranış öyküsü olanlar (eşcinsel/biseksüel erkekler, çoklu cinsel partner, seks çalışanları)
- Diş tedavisi ve tıbbi girişim geçirenler
- Hemodiyaliz hastaları
- Organ nakli olan hastalar
- Ortak kapalı alanlarda yaşayanlar (cezaevi, kreş, bakımevi, askeri koğuş)
- Aile içi temas riski olanlar
- Ortak kişisel hijyenik eşya kullanım öyküsü olanlar
- Meslek grupları (sağlık çalışanları, berber, kuaför vb)
- Ko-enfeksiyon varlığı (HBV, HIV)
- Dövme, piercing, toplu sünnet öyküsü olanlar
- Anti-HCV pozitif annelerin çocukları
- İmmünsüpresif hastalar

Tanı

- Karaciğer hasar testleri (AST, ALT, Total bilirubin)
- Anti-HCV
- HCV-RNA

- Anti-HCV pozitif saptanan kişiler, enfeksiyon hastalıkları ve klinik mikrobiyoloji veya gastroenteroloji uzmanları tarafından değerlendirilmelidir.

Tedavi

- Hepatit C'nin aşısı bulunmamaktadır.
- Güncel tedavi yaklaşımları (doğrudan etkili antivirallerin, DEA) ile HCV tedavisinde kür sağlamak mümkündür. Bu tedavi de vatandaşlarımıza **genel sağlık sigortası kapsamında ÜCRETSİZ** sağlanmaktadır.
- DEA temelli tedaviler sonucunda HCV eradikasyonu sağlanarak karaciğer fonksiyonlarının düzeldiği, hastalık seyrinin iyileştiği, siroz ve ilişkili komplikasyonların ve HSK gelişiminin azaldığı gösterilmiştir.
- Tedavi sonrası madde bağımlılığı gibi riskli davranışın devam ettiği durumlarda virüs bulaşı yeniden görülebilir. Bu konuda hastaya korunma önlemlerinin anlatılması, davranış değişikliği oluşturulması önemlidir.

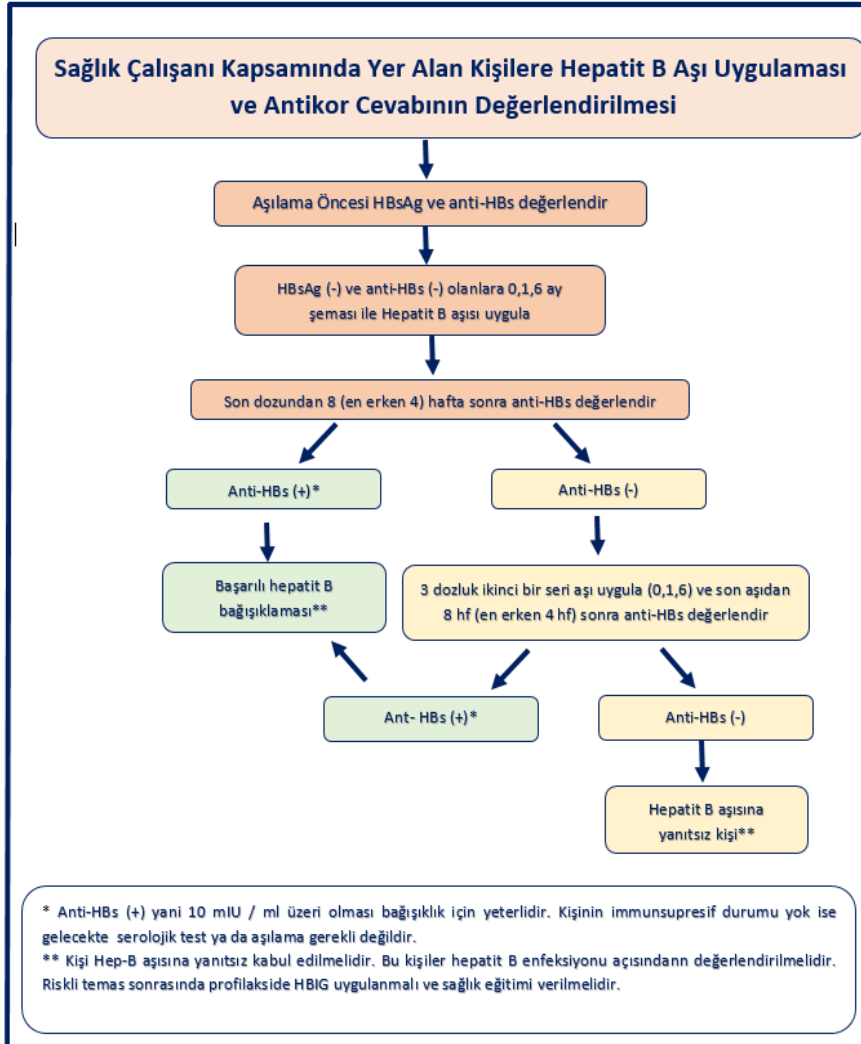
Korunma

- Bulaş yollarına yönelik korunma önlemleri alınmalıdır.
- HCV ile enfekte hastalar, HAV ve HBV açısından taramalı ve gerekirse aşılanmalıdır.

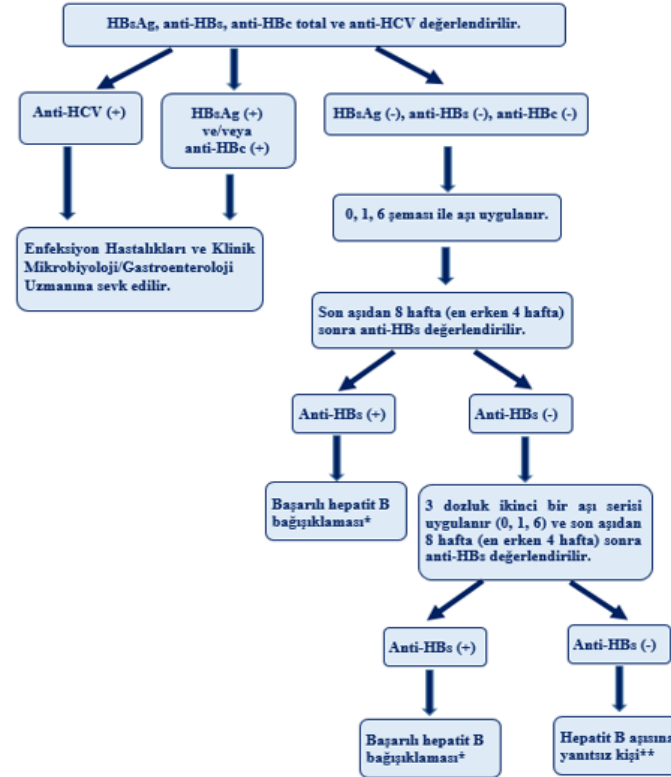

Risk Grubu Aşılamaları

Şekil 3. Damar İçi Madde Kullananlarda Viral Hepatit Yönetim Algoritması

*Anti-HBs (+) değeri (serum bağışıklık düzeyi) 10 mIU/ml 'dir. Serum Anti-HBs değeri ≥ 10 mIU/ml sahip kişilere (immün baskılanma, kemoterapi alma, kronik böbrek yetmezliği/diyaliz programında olma durumları dışında) ek doz aşı uygulanması önerilmez. Bu gruplardan hemodiyaliz hastalarında yıllık değerlerinde ise risk devam ediyorsa Anti-HBs değerlerine bakılır ve Anti-HBs değerleri <10 mIU altında saptanırsa ek doz aşı yapılır.

**Hep-B aşısına yanıtız kişiler HBV enfeksiyonu açısından değerlendirilmeli, riskli temas sonrasında profilakside HBIG uygulanmalı ve sağlık eğitimi verilmelidir.

Hepatit E

- Hepatit E virüsü (HEV) zarfsız bir RNA virüsüdür.
- DSÖ 2017 Küresel Hepatit Raporu'na göre dünya genelinde 20 milyon HEV ile enfekte hasta olduğu, HEV enfeksiyonunun 2015'te viral hepatit ölümlerinin %3,3'üne; yani 44.000 ölüme yol açtığı tahmin edilmektedir.
- Ülkemizde HEV prevalansı bölgelere göre değişkenlik göstermekle birlikte genel seroprevalansı %6 olarak saptanmıştır.
- Dünyanın pek çok bölgesinde salgınlara neden olmakla beraber Türkiye'de akut hepatit E enfeksiyonu sporadik olarak görülmektedir.

Bulaş Yolu

Bulaşma esas olarak

- Fekal-oral yolla
- Kontamine yiyecek veya su/içecek tüketilmesiyle
- Kişiden kişiye temas ile gerçekleşir.
- Transfüzyon ve vertikal bulaş gibi diğer bulaş yolları da bildirilmektedir.

Tanı ve Tedavi

- Anti-HEV IgM ve IgG testleriyle tanı konulur.
- Organ transplantasyonu yapılan kişilerde ve immünsüpresif tedavi alanlarda daha sık görüldüğü bilinmektedir.
- Gebelerde 2. ve 3. trimesterde HEV enfeksiyonuna bağlı ağır hepatit gelişme riski yüksektir.
- Akut hepatit E genellikle tedavi gerektirmez.
- Kronik hepatit E enfeksiyonu olanlarda tedavi önerilir.

Korunma

- Temiz su, güvenli gıda kullanımı, iyi sanitasyon ve kişisel hijyene önem vermek korunmada temel unsurlardır.
- Ülkemizde hepatit E'nin aşısı yoktur.

Damar İçi Madde Kullananlarda Hepatitlerin Takibi

- Tedavi gereği olanlara tedavilerinin sağlanması gereklidir.
- Seronegatif olanlar aşılanmalıdır.
- Bulaştırıcılıklarının önlenmesi madde bağımlısının hepatitlerin bulaş ile ilgili farkındalığının arttırılması açısından önemlidir.
- Damar içi madde kullananların Hepatit B ve C açısından değerlendirilebilmeleri için;
 - HBsAg
 - Anti-HBs
 - Anti-HCV testleri yapılmalıdır.
- HBsAg ve Anti-HCV testleri pozitif olan kişiler tedavi ve/veya takip için, HBsAg ve Anti-HBs negatif olan kişiler aşı açısından değerlendirilmek üzere Enfeksiyon Hastalıkları veya Gastroenteroloji bölümüne yönlendirilir.

Korunma ve Önleme

- Tüm madde bağımlıları hepatit A, B, C ve D enfeksiyonları yönünden risk altında iken damar içi madde kullananlar özellikle hepatit C virüsü enfeksiyonu yönünden risk altındadır.
- Öncelikle hepatit B ve C açısından risk altında olan damar içi madde kullananlarda bu enfeksiyonların asemptomatik olarak da seyredilebileceği gerçeğinden yola çıkarak mutlaka serolojik olarak test edilmeleri gerekir.

Korunma ve Önleme

- Madde kullanıcıları viral hepatit etkenlerinin bulaşını önlemeye yönelik korunma ve önleme yollarıyla ilgili bilgilendirilmelidir.
- HBV açısından seronegatif olan kişilerde hepatit B aşısı gerekliliği, HCV için koruyucu bir aşı bulunmadığı bilgisi verilmelidir.
- Korumasız cinsel temastan uzak durulmalı ve risksiz cinsel hayat açısından tek eşli cinsel yaşam tercih edilip her türlü cinsel temasta kondom kullanımı sağlanmalıdır.
- Enjektör ve iğne ucu paylaşımının enfeksiyon bulaş riskini artırması konusu ve önlenmesi ile ilgili alınması gereken tedbirlerin neler olduğu anlatılmalıdır.

Korunma ve Önleme

- Aseptik koşullarda dövme ve piercing uygulamalarının riski anlatılmalıdır.
- Kişisel kullanılan malzemelerin (diş fırçası, tırnak makası, tıraş makinesi vs.) ortak kullanılmamasının önemi anlatılmalıdır.
- El hijyenine dikkat edilmesi ve her türlü enfeksiyon bulaşındaki önemi anlatılmalıdır.
- Hepatit C tedavisi ile kür olan kişinin kalıcı bağışıklık kazanmadığı ve enjektör veya iğne ucu paylaşımı gibi riskli davranışlarını sürdürmesi halinde tekrar hepatit C hastası olabileceği belirtilmelidir.

**HEDEFİMİZ
HEPATİTSİZ TÜRKİYE**

Teşekkür ederim